

**Ivan Milotić, *Crkva u Istri – povijesna i kulturna baština*,
Pazin – Poreč: Porečka i Pulska biskupija, 2010., 624 str.**

Knjiga autora Ivana Milotića *Crkva u Istri – povijesna i kulturna baština* objavljena u studenom 2010. godine daje leksikonski sreden pregled župa po mjestima, a na području Porečke i Pulske biskupije. Ukupno je dan opis 135 župa unutar devet dekanata navedene biskupije. Knjiga je, kako autor u predgovoru navodi, svojevrsna sljednica knjige *Crkva u Istri*, koja je objavljena prvi put 1987. s ponovljenim i dopunjenim izdanjima iz 1990. i 1999. godine pod uredništvom Ivana Graha i Marijana Bartolića. Radi se o određenom putokazu za daljnja istraživanja crkvene, ali i svjetovne prošlosti Istre.

Kako u predgovoru (str. 10 – 11) autora stoji, tekstovi su opisa metodološki podijeljeni na tri cjeline. Na početku opisa svake župe sadržani su opći podaci, koji počinju nazivom dekanata kojem župa pripada, potom mjesta unutar kojeg se župa nalazi te naziv župe. Nakon nazivlja navedeni su geografski smještaj i nadmorska visina. Potom slijede podaci o župi: imena župnih zaštitnika, dan na koji se slave župni zaštitnici, adresa (ulica kućni i poštanski broj) župne kuće i imena naselja u mjesnoj nadležnosti pojedine župe. Potonji navod odvojen je od ostalih podacima o najstarijim sačuvanim matičnim knjigama (rođenih, vjenčanih i umrlih) te odvojenim navodom o sačuvanosti knjiga stanja duša (*status animarum*).

Tekstualni dio svakog obrađenog mjesta (12 – 566) počinje, ponovno, geografskim smještajem koji je na ovom mjestu dan opisno. Potom slijedi pretežito točan uopćen pregled povijesti pojedinog mjesta od prapovijesti i antike do 20. stoljeća. Navedeni su tako podaci o naseljenosti u prapovijesti i antici, najstariji evidentirani zapisi o postojanju mjesta i oblici toponima. Nadalje navodi važnije događaje u svezi s pojedinim mjestom iz razdoblja srednjeg vijeka i ranog novog vijeka, kao što su promjene feudalnog vlasnika, sukobi i broj stanovništva.

Nakon ovog dijela opisane su crkvene građevine koje se nalaze na području pojedine župe s datacijom gradnje, opisom stanja i ornamenata. Važno je istaknuti da su opisane sve crkvene građevine koje su na terenu pronađene, uključujući ruševne objekte, te one koji su tijekom vremena prešle u privatno vlasništvo. Ovisno o mjestu navedene su i redovničke zajednice koje djeluju na području iste župe, kao i pripadajuće im crkvene građevine – samostani i crkve. Ovaj dio knjige može poslužiti kao kvalitetan vodič povjesničarima umjetnosti u istraživanju sakralne arhitekture Istre. Sažeti prikazi crkvenih građevina upotpunjeni su iscrpnim fotografskim materijalom opisanih lokacija i objekata te detalja unutrašnjosti i vanjšine crkvenih građevina, koje je djelomično snimio sam autor knjige, a dijelom suradnici.

Posljednji segment tekstualnog opisa župe nazvan je *Općenito*. U ovom dijelu naveden je smještaj župne kuće, postojanje vjeronaučne dvorane, lokacija groblja, kao i za daljnja istraživanja povijesti važan segment, vrlo kratak inventar župnog arhiva koji naglašava

rariteto gradivo pojedinog arhiva. U ovom dijelu navedene su i važne crkvene osobe koje potječu iz pojedine župe.

Autor u zaključku (567 – 587) u šesnaest poglavlja obrađuje teritorijalni i jurisdikcijski obuhvat Porečke i Pulske biskupije, razvoj crkveno-upravnih jedinica, donosi fragmente iz povijesti prvog kršćanstva i pregled gradnje kršćanskih vjerskih objekata u Istri od 4. stoljeća nadalje. Milotić u istom zaključku nadalje ukratko piše i o samim crkvenim građevinama u Istri te povijesnom i kulturno-umjetničkom blagu obrađivanih crkava, o zvonima i zvoncima, župnim kućama, hospicijima, kalvarijama, grobljima te redovničkim zajednicama i pripadajućim im objektima. Nadalje govori o ulozi i značenju Rimokatoličke crkve u povijesnoj svakidašnjici, o bratovštinama, crkvenim arhivima te Pravoslavnoj crkvi i pravoslavnim zajednicama na području Porečke i Pulske biskupije.

Na kraju knjige stoje, u obliku priloga, kazalo župa i dekanata obrađivane biskupije i kazalo naselja i župa (588 – 621). Kratka biografija autora nalazi se na pretposljednjoj stranici knjige (623).

Markus Leideck